

Hikâye Şiire Dâhil

Ali K. METİN

Şiir ile hikâyenin iki ayrı edebî tür olması, birbiriyle tamamen ilişkisiz oldukları anlamına gelmiyor. Şiirde üstü örtülü bir hikâye söz konusu olabileceği gibi hikâyede de manzum özellikler bulunabilir. Ancak, ne içerdiği hikâye sebebiyle şiir şiirliğini kaybeder, ne de manzume formunda yazılmış olması hikâyeyi hikâye olmaktan çıkarır. Her ne kadar saf şiir veya lirik şiir kavramlarıyla hikâyeden arındırılmış bir yapı tarif edilse de, şiirin dairesi bununla sınırlanamayacak bir genişliğe sahiptir. Nitekim, manzum hikâyenin bile şiir türü içinde değerlendirilen bir adlandırma olduğunu unutmamak gerek (Gökçek 2005, 287). Zaman-mekân unsurları, tematikliği, olay örgüsü, konuşma diliyle hikâyeden farkının olmaması ondaki şiirin varlığını ortadan kaldırmaz. Yine de manzum hikâye adlandırmasının, hikâye merkezli bir adlandırma biçimi olduğu malum. Böyle bir adlandırmanın yapıtı şiir dışına kaydırıldığı ileri sürülebilir. Behçet Necatigil’in yaptığı ayrımla, manzum hikâye yerine şiir-hikâye denilmesi ise sonucu pek fazla değiştirmez. Burada bu iki adlandırma arasında olsa olsa şiirsellik düzeyi açısından bir derecelendirmeden söz edilebilir. Ne ki Necatigil’in söz konusu ayrımı daha ileri götürdüğü, şiir-hikâyeyi şiir dairesi içine koyarken, manzum hikâyeyi “manzume” tanımlamasıyla enikonu şiirin dışında tuttuğu görülür. Buna dayanarak Abdülhak Hamid ve Tevfik Fikret’i şiir-hikâye kategorisi içinde değerlendirmiş, Mehmet Akif’i ise manzum-hikâye yazarı saymıştır. Necatigil, “Küfe” şiirinden hareketle Akif için *“Bu sahneyi kendisi yakından gördüğü, acılığını can evinde duyduğu hâlde, onu bize yaşatırken şiir dışı bir çok basitliklerden, uzatmalardan, ölçüsüzlüklerden korunamadığı; duygu ve düşünce derinliği sağlayamadığı için bir şiir-hikâye değil, ancak bir manzum hikâye yazmıştır”* (Necatigil, 1999, 192) der. Necatigil’in manzum hikâyeyi hikâye sınıfına koymadığı gibi şiir olarak da kabul etmemesi, elbette içerdiği hikâyeden, hikâyeye ait özelliklerden kaynaklanmayıp, bir metni şiir yapan özelliklerin var olup olmamasıyla ilgili bir bakış açısının sonucudur. Başka deyişle sorun hikâye değil, hikâyenin dili, anlatılış biçimidir. Dolayısıyla hikâyeyi şiir kılacak öğelerin bulunup bulunmadığı burada belirleyici olmaktadır. Necatigil, Mehmet Emin Yurdakul’u da *“hikâyeye ne yazık ki şiir için gerekli öğeleri, titizliği koyamadı”*ğı

Özel Bölüm: Öyküdeki Şiir-Şiirdeki Öykü

saptamasıyla manzum hikâye geleneği içinde değerlendirir. Şiirin “kuvvet ve büyü-
sünden nasipsiz” olarak görür. Ona göre Akif de, Mehmet Emin de “birer duygulu
yürek olarak kal[mış]”, hünerleri içtenliklerinden ibaret şairlerdir. Hikâyeyi bulmuş
ama şiiri bulamamışlardır (192-194).

Diğer taraftan Necatigil, Yahya Kemal’in “Mahurdan Gazel”ini şiir-hikâyenin
iyi örneği olarak verir. “*İçinde hikâyeyi eritmiş, sadece hareketlerden çok sonraki
durulmuş duyguları değil, hareketleri de bir bir ver[mek]*” (194) suretiyle bu örne-
ğin gerçek şiir kimliği kazanabildiğini söyler. Burada Necatigil’in, hikâyenin şiir-
deki mahiyeti ve karakteristiğiyle ilgili açıklayıcı belirlemeler yaptığını görüyoruz.
Dolayısıyla hikâye, gelip geçmiş bir olayın nakli olmaktan öteye, şiirde, yaşantısal
veya duygusal bir yoğunlaşma hâli içinde ortaya çıkmak zorundadır. Bu da, ya olay-
ların düzenli, kesiksiz akışı içinde aktarılması suretiyle, ya da dekoru ve dramatik
öğeleri olayın içinde anlatımsal bir kimliğe kavuşturarak sağlanır. İlkinde hikâye
daha açık, daha klasik bir düzene sahiptir, olay akışı bir bütünlük içinde gerçekleşir.
İkincisindeyse şair öne çıkarmak istediği duyguya, düşünceye göre olayı parça
parça yani seçerek aktarır. Olayın psikolojik havasını oluşturacak dramatik öğeleri
kullanmakla yetinir. Bu sebeple, ikinci tarz hikâye ediş tekniğinde, hikâyenin üzeri
neredeyse fark edilemeyecek kadar örtülmüştür. Hikâye esas itibarıyla şiirin şartla-
rına uydurulmuş, şiirden beklenen duygu ve düşünce havasının oluşturulması amaç
edinilmiştir.

Demek ki, lirik, saf şiiri dışarda tutarak söylersek, mesele şiirde hikâyenin
varlığı yokluğu meselesi değildir. Şiir, hikâyeyi reddetmediği gibi aksine hikâyeyi
kendisi için bir imkâna ve avantaja dönüştürebilir. Şiiri hikâyeden uzaklaştırmayı
poetik veya estetik bir ihtiyaç, bir gelişme diye düşünmek bizatihi şiirsel gerçekliği
dar bir alana sıkıştırmaktan başka anlam taşımaz. Bunun şiire değil yarar sağlamak,
zarar bile vereceği iddia edilebilir. Birtakım şiirsel metinlerin bütünlüksüz, özsüz,
yaşantısız hatta anlamsız bir karakter sergilemesinde hikâyeden uzaklaşmaya yöne-
lik eğilimlerin etkili olmadığı söylenemez.

Buna karşılık hikâyenin şiiri gerçekçi bir tematiğe ve anlatıma zorladığı düşün-
cesi pek yanlış olmamalı. Ancak tümüyle doğru bir saptama da değildir. Bakıldığın-
da hikâye tekniği öne çıkan şiirlerin bizi genellikle gerçek dünyayla karşı karşıya
getirdiği yadsınamaz. Nazım Hikmet, Mehmet Akif, Faruk Nafiz, Cahit Külebi’nin
şiirleri böyledir mesela. Fakat İkinci Yeni’ye baktığımızda, hikâyenin gerçeklikten
çok hayal dünyasına ait olduğunu görürüz. Burada yaşanmışın/yaşananın yerini bü-
yük ölçüde yaşanabilir hikâyeler almıştır artık.

Ne ki hayalciliği (hayalî olmayı) şiirin bir gerekliliğiymiş gibi ileri sürmek de
doğru değil.

Hem gerçek hem de hayal tamamen şairin poetik kişiliğine ve tercihinine bağlı seçeneklerdir.

Ayrıca şairin poetik özgürlüğü içinde biri lehine diğerini tasfiye etme zorunluluğu yoktur.

Burada temel ölçüt ve şart, hikâyeyi şiir diline dönüştürmektir denebilir. Mesele esasen dil, yani anlatım meselesinden ibarettir. Bunun için şiir dilinin gerekleri ve özellikleri konusunda bir zihin açıklığı sağlayabilmek gerek. Öncelikle şiirin vezin, kafiyeye, hatta mısra demek olmadığı anlaşılmalı. Recaizade Ekrem'in ifadesiyle "Her şiir mevzun ve mukaffa olmak mecburiyetinde değildir, her mevzun ve mukaffa söz şiir olmadığı gibi" (Gökçek, *age.*, 286). Şiirle manzume arasındaki ayırım bu yüzden oldukça ciddi nitelik taşımaktadır. Söz konusu ayırma ilişkin olarak Necatigil'in yaptığı değerlendirmeler oldukça değerli olmakla birlikte tartışmaya açıktır.

Şu hâlde hikâyesi olup olmadığına bakarak bir metnin şiir değeri hakkında yargıda bulunulabileceğini düşünmek yanlış olur. Burada asıl olan, dilin şiirin doğasına uygun bir hüviyete bürünebilmesidir. Bunun için anlatımın gerçeklikten kopması gerekmemektedir. Ayrıca Mehmet Akif'in şiirlerine yönelik eleştirilerde dile getirildiği gibi ayrıntılı anlatımın şiirin doğasına aykırı olduğu iddialarına katılmamız mümkün değil. Zira şiirin içerdiği gerçeklik de, ayrıntılar da bire bir hayattakinin aynısı olamazlar. En gerçekçi ögeler bile şiirin "bağlamı" içinde belli bir anlam değişikliği gösterir. Gerek düzenleniş biçimleri gerekse anlatım yapısı sayesinde şiir niteliği kazanırlar. Söz konusu düzenleme veya anlatımla ilgili belirli norm ve kalıplar ortaya koymaya çalışmaya gelince, bu, şiirin doğasını güdükleştireceği gibi özgürlüğüne de zarar verir.

Buna göre, şiirin değerini veya şiir olma kabiliyetini saf şiirin özellikleriyle değerlendirmek çıkış noktası olarak yanlıştır. İyi kullanılan bir hikâye, şiirin çoğu zaman lehine olacak, anlam ve duygu motiflerinin bütünlüklü bir örgüye kavuşmasında etkili olacaktır. Ancak anlatım tekniği itibarıyla hikâyenin şiirde çok farklı biçimlere bürünebileceği, dahası iyiden iyiye gizilleşebileceği unutulmamalı. Bu yüzden hikâyeyi şiirden tasfiye etmek yerine, üzerinde titizlenilmesi gereken asıl nokta, hikâye tekniklerini şiirin gerek ve yönsemelerine uygun olarak dilin yapısı içinde çeşitlendirmektir.

Hikâyeyi şiirin aleyhine diye düşünmek, bütün şiiri "saf şiir" kategorisiyle sınırlamaya çalışan yaklaşımların bir yanılması ve ön yargısı olmaktan ibarettir.

Kaynakça

- Gökçek, Fazıl (2005), *Mehmet Akif'in Şiir Dünyası*, Dergâh Yayınları.
Necatigil, Behçet (1999), *Düzyazılar II*, Yapı Kredi Yayınları.